Professor: - Vi skal have kemien ud af havet

Forfatter: Henriette Selck, Seniorkonsulent i Tænketanken Hav

Avis: Dagbladet Ringsted

Udgivelsesdato: 1. maj 2026



Den omfattende kemiske forurening med evighedskemikalier og tungmetaller fra blandt andet industri, byspildevand og landbrug er ødelæggende for livet i havet omkring Danmark. Derfor er der brug for et markant gearskifte i måden, som en ny regering håndterer den kemiske krise på.

Øresund - hvor Kattegats og Østersøens blå bølger mødes - er et af Danmarks mest unikke og værdsatte havområder, som hvert år tiltrækker tusinder af badegæster, friluftsentusiaster og fiskere. Under havoverfladen et hjemsted for rig biodiversitet, ålegræsenge, stenrev og farverige fiskebestande. Et sted, vi ikke må miste.

Derfor er det også alarmerende, at Øresund samtidig er offer for en omfattende kemisk forurening ligesom stort set alle danske kystvandområder. Det skyldes overskridelser af grænseværdier for miljøfarlige stoffer som PCB, kviksølv, cadmium og andre evighedskemikalier.

I dag er 98 procent af de danske vandområder i såkaldt ikke-god kemisk tilstand, hvor grænseværdierne for mindst et miljøfarligt stof er overskredet. For Øresund er billedet det samme. Her er der i forbindelse med myndighedernes egen vurdering målt for 28 forskellige miljøfarlige stoffer og halvdelen overskrider grænseværdierne. Nogle meget markant. PCB i op til 142 gange de tilladte niveauer. Kviksølv næsten 30 gange. Cadmium 20 gange.

Det er ikke tal, man kan bortforklare. Og det er ikke et problem, der løser sig selv. Vores havområder er udsat for et uholdbart pres af kemikalier. Der er brug for en markant politisk indsats og det haster.

Kemisk forurening hænger ved

Kviksølvkatastrofen i Minamata i Japan i 1950'erne er et tragisk eksempel på, hvad der sker, når giftige stoffer udledes i forhøjede koncentrationer til havmiljøet. Kviksølv påvirkede i årtier bl.a. dyrenes reproduktion og blev ophobet i fødekæden til skade for dyr og mennesker.
Men Minamata viser også noget andet: At en dedikeret og målrettet oprensning faktisk kan gøre en forskel. Efter omfattende indsatser for at fjerne forurenet havbund og genoprette bugten, blev området i 1997 erklæret fri for kviksølvforurening og igen sundt for havliv og brugbart mennesker.

I Danmark er kviksølv også et problem: Det frarådes f.eks. gravide kvinder at spise rovfisk på grund af kviksølv. Det er et tydeligt tegn på, at kemisk forurening i havet ikke kun rammer fisk og bunddyr, men også mennesker.

Miljøfarlige stoffer, som evighedskemikaliet PCB og tungmetaller, binder sig til sedimentet på havbunden. Når de først er der, er de ekstremt svære, hvis ikke umulige, at fjerne igen. Oprensninger i USA af PCB forurenede floder som Hudson River har kostet milliarder og taget årtier uden garanti for fuld genopretning. Derfor er forebyggelse langt den bedste, og billigste, strategi. Men det kræver politisk prioritering.

Øresund belastes fortsat med miljøfarlige stoffer

Belastningen af Øresund er ikke kun historisk. Der tilføres fortsat miljøfarlige stoffer fra mange kilder: Spildevandsudløb, overfladevand fra byer, havneaktiviteter, skibstrafik og store anlægsprojekter som Lynetteholmen.

Når store mængder opgravet jord anvendes til anlæg i eller ved havet, bør det være et grundlæggende krav, at jorden er grundigt og bredt analyseret for miljøfarlige stoffer, før den deponeres. Ikke kun for de ”klassiske” stoffer, men også screenet for andre kemikalier, som vi ved kan findes i forurenet jord.

Samtidig er det afgørende, at der findesen reel beredskabsplan, hvis noget går galt. Ingen anlæg er risikofrie. Hvis der sker udsivning af uventede eller forhøjede koncentrationer af

kemikalier fra Lynetteholmen og ud i Øresund, skal det være klart, hvordan udledningen stoppes hurtigt - og hvem der har ansvaret.

Pointen er, at vi ikke har råd til at tage chancer, når vi allerede har dokumenterede overskridelser af grænseværdier i Øresund.

Et behov for et politisk gearskifte

Danmark har både viden og teknologi til markant at reducere den kemiske forurening af havet. Det, der mangler, er en klar politisk prioritering.

For det første er der behov for en national handleplan for miljøfarlige stoffer med bindende reduktionsmål på kort og lang sigt og en tydelig prioritering af de mest belastede områder. For det andet skal der akut indføres skærpede krav til udledninger, så grænseværdier ikke overskrides og så der handles konsekvent ved kilden, hvis de gør. For det tredje er der behov foren ambitiøs og effektiv indsatsmed bedre og bredere overvågning, så beslutninger træffes på et solidt og ensartet datagrundlag.

Vi ved, at indsatser virker. Forbedret spildevandsrensning har, for eksempel, fjernet de kemikalier, der gav hormonforstyrrelser hos fisk i danske vandløb, og forbud mod særligt skadelige kemikalier, som TBT i bundmaling til skibe, har givet målbare forbedringer i havmiljøet.

Mit budskab er derfor soleklart: Vi kan stadig vende udviklingen. Men det kræver, at vi opgiver idéen om at bruge havet som skraldespand og fortynder os ud af problemerne. I stedet skal vores nye regering insistere på forebyggelse, viden og klare grænser for, hvad vi som samfund vil byde vores havmiljø.